

1	2	3
4. Ринки робочої сили	- потреба суб'єкта господарювання у спеціалістах різних напрямів та рівнів кваліфікації - наявність робочої сили різного фахового спрямування та ступеня освіти зареєстрованої у центрах зайнятості - обсяги підготовки спеціалістів потрібного фахового спрямування та відповідного рівня освіти вищими навчальними закладами регіону - наявність в регіонах країни, груп населення певного рівня освіти та фахового спрямування мобільних до зміни місця проживання та праці - тарифні ставки та системи оплати праці на підприємстві та конкурентних підприємств на ринку	- встановлення потенційних потреб суб'єкта господарювання у забезпеченні робочою силою - структуризація потреби підприємства в робочій силі - визначення фінансових можливостей оплати праці робочої сили - пошук джерел придбання необхідної робочої сили - розробка системи відбору спеціалістів через центри зайнятості, вищі навчальні заклади, залучення спеціалістів з інших регіонів - визначення шляхів перепідготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів підприємства

Аналіз покупців має на меті складання профілю тих, хто купує продукцію підприємства. Його вивчення дає змогу краще визначити таке: який товар найкраще сприймається покупцями, на який обсяг продажу можна розраховувати, скільки покупців придбають товар, наскільки можна розширити коло потенційних покупців, якою буде частка товару в майбутньому тощо.

До паспортизації входять такі характеристики:

- вид покупця (виробниче підприємство, оптове торговельне підприємство, роздрібне торговельне підприємство, кінцевий споживач тощо);
- географічне місцезнаходження покупця;
- демографічні характеристики: вік, освіта, сфера діяльності тощо;
- соціально-психологічні характеристики покупця, які відображають його соціальний статус, стиль поведінки, звички, традиції тощо;
- ставлення покупця до товару, а саме – чому він купує цей товар, чи є він сам споживачем, як оцінює товар та інше.

Результатом аналізу покупців є визначення торговельної спроможності кожного з них. З літератури [3, 8, 6] відомо ряд факторів, котрі визначають цей показник. До них належать:

- співвідношення ступеня залежності покупця від продавця із ступенем залежності продавця від покупця;
- обсяг закупівель, які здійснює покупець;
- здатність повного і своєчасного розрахунку;
- рівень поінформованості покупця;
- наявність товарів, які є заміниками для пропонованих товарів;
- вартість для покупця переходу до іншого продавця;
- чутливість покупця до ціни товару, його орієнтація на певну марку товару, наявність вимоги до товару, системи стимулювання стосовно покупки.

Спеціалізований аналіз постачальників насамперед спрямований на виявлення таких аспектів діяльності, від яких залежить ефективність роботи підприємства, собівартість і якість виробленої продукції. До постачальників необхідно віднести тих, хто постачає сировину, напівфабрикати, комплектуючі, електроенергію і паливо, інформацію, фінанси тощо. У виборі постачальників найважливішим є глибоке і всебічне вивчення їхнього потенціалу.

Вивчення конкурентів теж займає особливе і дуже важливе місце в стратегічному управлінні і спрямоване на з'ясування переваг та вад конкурентів. Конкурентне середовище формують як ті підприємства, що виробляють і реалізують на ринку однотипний товар, так і ті, що можуть увійти в цей ринок, а також можуть постачати на ринок товари-замінники. Крім них, на конкурентне середовище здійснюють вплив покупці, постачальники та конкуренти, які, маючи певний резерв сили, можуть послабити позицію суперників.

Більшість підприємств не приділяє відповідної уваги можливій загрозі з появою можливих "конкурентів" і тому нерідко програють їм у боротьбі за ринок. Про це необхідно пам'ятати і наперед створювати бар'єри на шляху входження в ринок конкурентів. Такими бар'єрами автор вважає:

- поглиблену спеціалізацію щодо продукції, з якою підприємство виступає на ринку;
- зниження витрат за рахунок збільшення швидкості обігу продукції;
- контроль за каналами розподілу;
- використання галузевих і локальних переваг.

Аналіз ринку робочої сили спрямований на те, щоб виявити його потенційні можливості в кадровому забезпеченні розв'язання стратегічних завдань. Вивчення ринку робочої сили повинно проводитись як з позиції наявності на ньому кадрів необхідної спеціальності і кваліфікації, рівня освіти, віку, статі тощо, так і з позиції вартості робочої сили.

Література

1. Закон України "Про підприємства в Україні".
2. Долан Э. Дж., Ландсей Д.Е. Рынок: микроэкономическая модель. – С.-Пб., 1992. – 399 с.
3. Макконелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс: Принципы, проблемы и политика. Т.1. – М.: Республика, 1992. – 399 с.
4. Хан Д. Планирование и контроль: концепция контроллинга. – М.: Финансы и статистика, 1997. – 800 с.

УДК: 338.242+339.37:334.5

Асист. О.І. Белей – Львівська КА

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ДОЦІЛЬНОСТІ ІНВЕСТИВАННЯ РЕІНЖІНІРИНГОВИХ БІЗНЕС-ПРОЕКТІВ

Розглянуто аналіз бізнес-проектів реінжинірингу та здійснено оцінку доцільності їх інвестування, що пов'язано з докорінною зміною всієї господарсько-економічної діяльності підприємства. Проведено розрахунки показників для оцінки майбутньої ефективності від інвестування таких проектів та проведено відповідний фінансово-економічний аналіз.

Assist. O.I. Beley – Commercial Academy of L'viv

Analysis and estimation of expedience of investing reingenirening business-projects

An analysis of business-projects of reingenirening is considered and carried out estimation of expedience of their investing, that it is related to the native change of all economic-economic activity of enterprise. Computations of indexes for estimation of future efficiency from investing such projects are conducted and conducted the proper financial-economic analysis.

При впровадженні реінжинірингових проектів розв'язання проблем прибуткової діяльності підприємства зводиться до зміни базових принципів організації, а також переходу до переорієнтації з виробничих функцій на процеси. Для цього необхідно розробити цілий комплекс нових правил і методик вирішення існуючих проблем і тих, які можуть виникнути в ході впровадження проекту. Такий комплекс включає інжиніринг, який підприємство використовує для проектування бізнесу відповідно зі своїми цілями. Успішне впровадження реінжинірингового проекту залежить від наступних чотирьох аспектів: орієнтація на бізнес-процеси, постійна боротьба за чітко визначенні результати, відмова від вже існуючих встановлених правил і традицій, застосування нових інформаційних технологій. Але, окрім цього, для успішного впровадження реінжинірингових проектів потрібні великі затрати капіталу як з боку самого підприємства, так з боку можливих інвесторів. Тому перед тим, як його впроваджувати ще на стадії розробки здійснюється розрахунок економічної доцільності та визначається його інвестиційна привабливість як бізнес-пропозиції [2, 4].

Для проведення оцінки інвестування реінжинірингових бізнес-проектів і вибору найкращого варіанту ми пропонуємо застосовувати метод визначення кінцевої вартості майна із сальдуванням і з заборною сальдування, а також методу аналізу корисної вартості (двокритеріальний випадок) [1, 3].

Метод визначення кінцевої вартості майна є динамічним методом інвестиційних розрахунків, при якому як цільову функцію враховують як кінцеву вартість майна. Цільовою функцією при використанні даного методу є максимізація кінцевої вартості проекту.

При використанні оцінки за допомогою даного методу використовується таке поняття як вартість капіталу. Вартість капіталу розраховується за формулою:

$$KW = \sum_{t=0}^T (L_t - a_t) \cdot q^{-t}, \quad (1)$$

де: t – індекс періоду часу; T – термін реалізації проекту; L_t , a_t – надходження, виплати в момент часу t ; q – коефіцієнт дисконтування.

У зв'язку з існуванням двох процентних ставок при застосуванні методу кінцевої вартості майна необхідно з'ясувати питання, яка частина позитивних нетто-платежів використовується для погашення заборгованості стосовно зобов'язань, і яка частина наявних активів йде на фінансування негативних нетто-платежів. При цьому виділяють два методи обліку: метод визначення кінцевої вартості майна з заборною сальдування і з дозволом сальдування.

При методі заборони сальдування передбачається, що не відбувається ні погашення заборгованості з позитивних нетто-платежів, ні фінансування негативних нетто-платежів з наявних грошових активів. У даному випадку необхідно відкрити відповідно рахунок для позитивних нетто-платежів (рахунок майна) і рахунок для негативних нетто-платежів (рахунок зобов'язань). Не враховуються на майновому рахунку ($V+$) позитивні платіж-нетто-платежі ($Nt+$) (до кінця планового періоду нараховуються відсотки по ставці вкладення фінансових засобів (h)), а на такі, які віднесені до рахунку зобов'язань ($V-$) негативні платіж-нетто-платежі ($Nt-$) – по ставці залучення фінансових засобів (s). Ревальвування платежу в момент t відбувається відповідно протягом $T-t$ періодів. Відповідно до цього, для розрахунку показників кінцевої вартості майна і зобов'язань наприкінці планового періоду застосовуються наступні формули:

$$V_{T+} = \sum_{t=0}^T N_{t+} \cdot (1+h)^{T-t}, \quad (2)$$

$$V_{T-} = \sum_{t=0}^T N_{t-} \cdot (1+s)^{T-t}. \quad (3)$$

Кінцева вартість майна ($VT+$) відповідає сумі позитивних нетто-платежів, ревальвованих на кінець планового періоду по ставці вкладення фінансових засобів. Кінцева вартість зобов'язань ($VT-$) – це сума ревальвованих по ставці залучення фінансових засобів негативних нетто-платежів.

При цьому сальдування майна і зобов'язань відбувається тільки наприкінці планового періоду. У даному випадку кінцеву вартість майна інвестиційного проекту розраховують шляхом додавання підсумкових сум рахунків майна і зобов'язань:

$$VE = V_{T+} + V_{T-}. \quad (4)$$

Відповідно до методу кінцевої вартості майна із сальдуванням позитивні платіж-нетто-платежі в повному розмірі йдуть на погашення існуючої заборгованості. Наявне майно в разі потреби повинно в повному обсязі використовуватися для фінансування негативних нетто-платежів. На основі цього методу ведеться тільки рахунок майна V . На ньому враховуються як позитивні, так і негативні нетто-платежі. Показник майна відповідно може мати як позитивне, так і негативне значення. Нарахування відсотків у періоді t виробляється наприкінці періоду (момент t) по ставці залучення фінансових засобів (s), якщо значення вартості майна на початку періоду (V_{t-1}) негативне; а у випадку, якщо показник вартості майна позитивний, – по ставці вкладення фінансових засобів (h). Вартість майна до моменту t (V_t) розраховується за такою формулою:

$$V_t = N_t + \begin{cases} V_{t-1} \cdot (1+h), & V_{t-1} \geq 0 \\ V_{t-1} \cdot (1+s), & V_{t-1} < 0 \end{cases}. \quad (5)$$

Відповідно до цієї формули, кінцева вартість майна (VE) визначається в такий спосіб:

$$VE = N_T + \begin{cases} V_{T-1} \cdot (1+h), & \text{для } V_{T-1} \geq 0 \\ V_{T-1} \cdot (1+s), & \text{для } V_{T-1} < 0 \end{cases}. \quad (6)$$

У випадку використання методу визначення кінцевої вартості майна інвестиційний об'єкт абсолютно вигідний, якщо кінцева вартість його майна

вище нуля. Інвестиційний проект відносно вигідний, якщо кінцева вартість його майна вища ніж подібний показник для альтернативного проекту.

Перевагою методу оцінки кінцевої вартості майна порівняно з методом вартості капіталу є зм'якшення припущення з огляду на сучасний ринок капіталу за рахунок обліку двох ставок відсотка – на вкладення і залучення.

Аналіз корисної вартості – аналіз безлічі складних альтернативних дій з метою упорядкування цієї сукупності, відповідно до пріоритетів особи, що вирішує багатомірну систему цілей. Для альтернатив розраховуються корисні вартості.

При застосуванні аналізу корисної вартості враховуються кілька цільових функцій, зважених за їхньою значимістю для особи, що вирішує. При цьому визначають ступінь досягнення окремих цілей за допомогою окремих альтернатив і вказують їх у формі часткової корисності. Ці часткові корисності зводяться в єдину корисну вартість для кожної альтернативи шляхом присвоєння ваг критеріям. При цьому на основі зведення воедино часткових корисних вартостей можуть бути скомпенсовані несприятливі прояви окремих цільових функцій.

Аналіз корисної вартості містить у собі наступні етапи:

- **1 етап.** Існують такі правила вибору критеріїв: критерії повинні бути операційними у вибраній шкалі виміру; критерії повинні бути по можливості незалежними, тобто умови досягнення одного критерію не повинні бути пов'язані з умовами досягнення іншого; у виборі цілей часто доцільно будувати багаторівневу ієрархічну систему цілей, де на верхніх рівнях повинні стояти відносно глобальні абстрактні цілі, а на нижчому – конкретні.
- **2 етап.** На цьому етапі проводиться визначення значимості (ваг) кожного критерію для особи, що вирішує. Найчастіше використовують прямий і непрямий методи визначення ваг. Відповідно до свого положення, у ранговому порядку кожен критерій одержує рангове значення, причому найважливішому критерію привласнюється значення критеріїв, а другорядному – значення 1. Потім відбувається перетворення рангових показників у ваги, що обчислюються за допомогою шкали інтервалів.
- **3 етап.** Складається з 2-х фаз: визначення ступеня досягнення цілей у рамках базової шкали виміру цільового показника, яке здійснюється для кожної мети нижчого рівня ієрархії; приведення цих показників до порівнянного виду щодо всіх цільових показників нижчого рівня, метою реалізації якого є обчислення часткових корисних вартостей у частках.
- **4 етап.** На цьому етапі відбувається власне визначення корисності. Корисна вартість N_{ni} альтернативи і являє собою суму зважених показників часткової корисності. Цей показник розраховується згідно з такою формулою:

$$N_{ni} = \sum_{k=1}^n n_{ik} \cdot w_k \quad (7)$$

- **5 етап.** Інвестування проекту є абсолютно вигідним, якщо його показник корисності перевищує зазначений критичний показник корисності. Інвестиційний проект відносно вигідний, якщо його показник корисності вищий, ніж показник корисності альтернатив.

Будемо вважати, що дані у вихідних ставки відсотка є ставками відсотка на залучення фінансових засобів. Оскільки ставка відсотка на залучен-

ня засобів завжди більше, ніж ставка на вкладення, то візьмемо для розрахунків ставку відсотка на вкладення, рівну 40 %.

Проілюструємо розрахунки платіж-нетто-платіж на прикладі деякого бізнес-проекту (табл. 1).

Табл. 1. Розрахунки платіж-нетто-платіж бізнес-проекту

Показник	Розрахунок показника	
	1 рік	2 рік
прибуток	250+1200-802,5-43- -107-107=390,5	60-0,51-1000+250-802,5-64-160-215- -(0,32+0,027+0,12)-60-1000=1588,5
частка прибутку інвестора	390,5-0,65=253,825	1588,5-0,65=1032,525
повернення кредиту	392,5-253,825=136,675	1588,5-1032,525=555,975
платіж-нетто-платіж	390,5-253,825-136,675=0	1588,5-1032,525-555,975=0

Для методу заборони сальдування відсоток на вкладення по періодах розраховується: 1 рік – $(1+0,35)^{10-1}$, 2 рік – $(1+0,35)^{10-2}$ і т.д. Ревальвовані платежі і їхні суми розраховуються за формулами, що наведені вище.

Для методу дозволу сальдування нетто-платежі розраховуються в такий же спосіб. Покажемо розрахунок відсотків I_t :

- 1 рік: 0
- 2 рік: 0-0,35=0
- 3 рік: 0-0,35=0
- 4 рік: 716,95-0,35=250,9325 і т.д.

Для розрахунків оцінок інвестиційних проектів за даним методом у принципі використовуємо пакет MS Office Excel, що дасть змогу значно скоротити час розрахунків, а також підвищити їхню точність.

Результати розрахунків за проектами наведеними далі (табл. 2). Обидва проекти є абсолютно вигідними, тому що кінцева вартість майна при оцінці обома методами позитивна. Проект В є відносно вигідним, тому що його кінцева вартість майна більша, ніж у проекті А (за обома методами).

Табл. 2. Результати розрахунків за проектами

	Проект А	Проект В
Метод заборони сальдування	34087,23251	47277,01428
Метод дозволу сальдування	13534,56	25745,76

Для даного прикладу дерево мети відобразимо у вигляді деякої схеми (рис. 1).

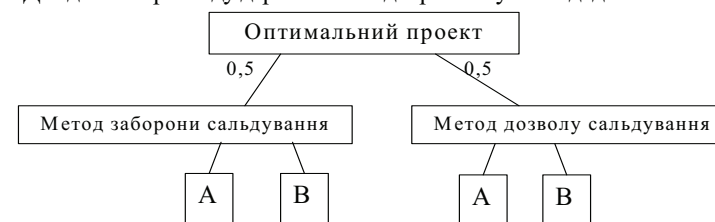

Рис. 1. Дерево цілей визначення оптимального інвестування ре інжинірингових бізнес-проектів

Табл. 3. Критерії оцінки інвестування ре інжинірингових бізнес-проектів

Прояв	Діапазон прояву (тис. грн)	Показник часткової корисності
Дуже низька	(0 – 10)	0,0
Низька	(10 – 20)	0,2
Нижче середньої	(20 – 30)	0,4
Середня	(30 – 40)	0,6
Висока	(40 – 50)	0,8
Дуже висока	50 і вище	1,0

Значення підцілей розраховувалися згідно з критерієм оцінки (табл. 3) за наступним алгоритмом:

- експертним методом визначено, що ваги кінцевих вартостей при визначенні різними методами є як 0,5:0,5 відповідно;
- для перетворення проявів величин альтернатив за проектами у показники часткової корисності використовувалася функція, що базується на залежності показників часткової корисності і їхніх проявів.

За допомогою наведеного вище алгоритму можна визначити значення показників часткової корисності для обох критеріїв.

Зважений показник часткової корисності розраховується шляхом множення показника часткової корисності на ваги приналежного критерію і підлеглої мети. Для альтернативи критерію кінцевої вартості майна, визначеної методом заборони сальдування цей показник становитиме для проекту: $A = 0,6 \cdot 0,5 \cdot 1 = 0,3$; $B = 0,8 \cdot 0,5 \cdot 1 = 0,4$. Для альтернативи критерію кінцевої вартості майна, визначеної методом дозволу сальдування показник складе для проекту: $A = 0,2 \cdot 0,5 \cdot 1 = 0,1$; $B = 0,4 \cdot 0,5 \cdot 1 = 0,2$. Для визначення загального показника корисності проектів необхідно підсумовувати дані показники для проекту: $A = N = 0,4$; $B = N = 0,6$. Оскільки проект B має максимальний показник корисності, те цей проект відносно вигідний.

Метод аналізу корисної вартості в даному випадку лише підтвердив вигідність проекту порівняно з проектом A. За обома методами цей проект був відносно вигідним. Однак бувають випадки, коли за одним методом проект є відносно вигідним, а за іншим – ні. В цьому випадку корисно застосовувати метод аналізу корисної вартості, що зважить корисність отриманих оцінок і видасть кінцевий результат.

Аналіз корисності є відносно простим способом вирішення при багаточисливих проблемах, проведених з незначними розрахунками. Результати аналізу корисності можна відносно легко інтерпретувати, якщо нормування ваг цілей відбувається від 1 % до 100 %. Критерії мети, ваги цілей і функцій перетворення можна одержати тільки шляхом суб'єктивних оцінок, що може бути пов'язано з відносно високим рівнем витрат, а також неточністю оцінок.

Надалі передбачається дослідження економічної доцільності реінжинірингового проекту не тільки з точки зору інвестиційної ефективності, але й з технологічної та інформаційної.

Література

1. Ермасов С.В. Финансовое стимулирование инновационной деятельности – С-Пб.: СПЭА, 1997.

2. Кокурин Д.И. Инновационная деятельность. – М.: Экзамен, 2001.

3. Олексюк О.С. Системи підтримки прийняття інвестиційних рішень на макрорівні. – К.: Наукова думка, 1998.

4. Ойхман Е.Г., Попов Э.В. Реинжиниринг бизнеса: реинжиниринг организаций и информационные технологии. – М.: Финансы и статистика, 1997.

УДК 330.83

Аналітик М.Б. Вербовий¹ – Центр підтримки
приватної ініціативи, м. Львів

КРАЙОВИЙ СОЮЗ КРЕДИТОВИЙ ЯК ФЕНОМЕН НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСЬКОГО РУХУ В ГАЛИЧИНІ НА МЕЖІ XIX-XX СТ.

На основі джерельного матеріалу першої чверті XX ст. аналізується діяльність найпотужнішої української фінансово-кредитної інституції у Західній Україні у цей період.

Analyst M.B. Verbovyy – The center of support
of the private initiative, L'viv

Regional Union Creditional as phenomena of the national economical movement in Galichina at the border XIX-XX centuries

The activities of the powerfull Ukrainian financial creditional istitution in the West Ukraine at this period analyzies on the basis of the source material.

Одним із засадничих завдань модерної національно-господарської самоідентифікації українства є осягнення ним безцінного досвіду багатовікової національної господарської традиції. Яскравою сторінкою цієї традиції є національний господарський рух у Галичині на межі XIX-XX ст. Аналізуючи феномен українського господарського відродження в умовах Австро-Угорської імперії, варто мати на увазі його специфіку, яка полягала у тому, що його фінансово-кредитне забезпечення було можливе тільки із національних джерел. Ця детермінованість була продиктована не мотивами національної виключності чи надуманої самоізоляції, а єдино можливим способом господарського самозбереження західної гілки української нації в умовах чужої держави. Позбавлені можливості державної підтримки та іноземних інвестицій, українці повинні були витворити власні фінансово-кредитні інституції, вкладаючи кожен зокрема у них свої незначні капітали. Нагальна потреба дешевого кредиту і подолання лихварського визиску, та певне сприяння австрійської держави власне кредитовим товариствам відіграли роль кредитової кооперації у господарському поступі українців. Роль її фінансового й організаційного центру наприкінці 1890-х років посідає Крайовий Союз Кредитовий (КСК).

Заснуванню Союзу передувала величезна робота з витворення інституційного ґрунту його функціонування. Як стверджується у ювілейному виданні, присвяченому 25 роковинам діяльності КСК, "крім чисто зовнішніх перешкод малося до діла з інертністю суспільства, що довгий час не усвідомлювало собі значіння в житті економічної організації. Потрібна була вперта,

¹ Робота виконана у Національному інституті проблем міжнародної безпеки РНБО України.